

Warszawa, 30-10-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

GK-GKOZP.100.6.2025.BK

Pani

dr n. med. Aleksandra Lewandowska

**Konsultant Krajowy w dziedzinie
Psychiatrii Dzieci i Młodzieży**

via email

Szanowna Pani Doktor,

do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich regularnie napływają informacje dotyczące niewłaściwego sposobu traktowania pacjentów, w tym pacjentów małoletnich. Sprawy te są poddawane analizie. W ostatnich tygodniach pojawiły się informacje dotyczące niewłaściwego sposobu traktowania pacjentów, u których zdiagnozowano spektrum autyzmu. Wskazane tutaj niewłaściwe postępowanie polegało na odebraniu dziecku urządzenia wspierającego je w codziennej komunikacji, tzw. mówika.

Choć jest to jak dotąd sprawa odosobniona, wskazuje jednak na niepokojące zjawisko. Z całą pewnością w oddziałach psychiatrii dziecięco-młodzieżowej niejednokrotnie hospitalizowane są osoby z rozpoznanymi zaburzeniami neurorozwojowymi. Część z nich nie komunikuje się werbalnie, lecz na co dzień używa systemu komunikacji alternatywnej (ang. *Augmentative and Alternative Communication*). W ramach podobnych działań pacjenci korzystają zarówno z wyuczonych, ważnych dla nich gestów, systemu symboli – w tym piktogramów – jak i urządzeń, które wspierają dźwiękowo i graficznie treści, które chcą przekazać.

Sytuacja odebrania dziecku urządzenia, dzięki któremu może ono wyrazić swoją opinię, uznana może być za przykład działania naruszającego godność człowieka. Stoi to w opozycji nie tylko do art. 30 Konstytucji RP, ale również art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2024 r. poz. 581, ze zm.).

Pragnę także podkreślić, że Komitet ONZ ds. praw osób z niepełnosprawnościami we wrześniu 2018 r. dokonał pierwszego przeglądu wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami w Polsce i wydał swoje rekomendacje¹. W jednej z uwag, wyraził zaniepokojenie brakiem propagowania środków komunikacji wspomagającej i alternatywnej, w tym wersji łatwych do czytania, a wydanych zaleceniach podkreślił potrzebę rozwijania wykorzystania środków komunikacji wspomagającej i alternatywnej oraz wersji łatwych do czytania we wszystkich sektorach².

Mam świadomość licznych, cennych działań, jakie Pani Doktor podejmuje w obszarze ochrony praw pacjentów leczonych w systemie ochrony zdrowia psychicznego. Dostrzegam również zaangażowanie w realną zmianę dostępności do usług w sposób szczególny dedykowanych najmłodszym pacjentom w kryzysie psychicznym. Tym bardziej dostrzegam konieczność systemowej interwencji w odniesieniu do zmiany – jak widać, nie w pełni właściwego – sposobu podejścia personelu do zasad komunikacji z osobami korzystającymi z niestandardowych form porozumiewania się.

Działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264, ze zm.), zwracam się do Pani Doktor z uprzejmą prośbą o rozważenie poruszenia omawianego tutaj zagadnienia w trakcie rozmów, w szczególności z konsultantami wojewódzkimi w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. Proszę ponadto o rozważenie możliwości włączenia do programu specjalizacji psychiatrów dziecięcych zagadnień związanych z komunikacją

¹ Uwagi końcowe Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami pod adresem Polski, CRPD/C/POL/CO/1, dostępne w wersji elektronicznej na stronie Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych pod adresem: <https://niepelnosprawni.gov.pl/download/6573/?tmstv=1761663395> [dostęp 28 października 2025 r.].

² Uwagi końcowe Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami pod adresem Polski, pkt 38 lit. a.

alternatywną. Zwracam również uwagę na możliwość współdziałania w tym zakresie z działającymi przy RPO Radą Osób z Niepełnosprawnościami oraz Komisją Ekspertów ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/